

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus II. Unde actus humani speciem bonitatis aut malitiæ desumant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

contra moralitas pertinet ad lineam operationis, quæ ex sua natura est apta specificari à termino & objecto extrinseco propter intrinsecum respectum ad ipsum.

§. V.

Corollaria.

19. Colliges ex dictis primò. Prædictam habitudinem actus ad objectum, in qua moralitatem formaliter collocamus, non esse realiter (modaliter non distingui aliunde suppono) distinctam, & superadditam actui. Positâ quippe liberâ tendentiâ actus ad objectum substans regulis morum, & remoto omni altero, hoc ipso intelligitur actus esse moralis.
20. Colliges secundò. Objectivam moralitatem nihil aliud esse, quàm ipsum objectum, quatenus connotat rationem & regulam mensurantem, juxta quam per actum voluntatis in debitum finem ultimum rationali naturæ consentaneum referri possit.
21. Colliges tertio. Divisionem moralitatis in bonum & malitiam moralem esse divisionem generis in species. Siquidem moralitas ut sic est prædicatum superius abstrahibile à bono & malo consentaneo & dissentaneo regulis rectæ rationis. Sed estne etiam adæquata divisio? Resp. cum Jo. à S. Th. negativè, quia licet in individuo & actu exercito non detur aliquis actus, qui non sit vel bonus vel malus moraliter, prout declarabitur, datur tamen actus secundum speciem suam & ex meritis proprii objecti indifferens, ideoque indifferencia rectè dicitur constituere tertiam speciem moralitatis. Ut enim actus humanus sit moralis plus non requiritur, quàm ut liberè tendat in objectum ut substans regulis morum: quia alia est regula præceptiva, alia pro-

hibitiva, alia permissiva. Licet igitur actus differens, ut est v. g. ambulare, non tendat in objectum præceptum, vel prohibitum, tendit tamen in objectum lege & ratione permissum. Unde si dicas: Actus vel est conformis, vel diffinis regulis rectæ rationis: ergo vel bonus, vel malus. Resp. dist. antec. est conformis regulis semper præipientibus vel prohibentibus, negò; aliquando permittentibus concedo; & nego consequentiam.

Colliges quartò. Duplicem potissimum esse regulam morum; Remotam, & proximam. Remota est lex DEI æterna: à qua omnes alia leges derivantur: proxima est dictamen propriæ conscientiæ, quo mediante lex DEI nobis innoscit. Ratio primi est ex S. D., quòd prima regula est regula indefectibilis, in quam omnes alia reducuntur, sed hæc est lex DEI æterna & in mente ipsius existens, quam S. D. describit q. 91. a. 1. quòd sit ratio gubernationis rerum in DEO, sicut in principe universitatis existens.

Ratio secundi est, quòd illa est proxima regula nostrorum actuum, quæ in virtute primæ regulæ nostros actus morales proximè dirigit: sed ejusmodi regula est dictamen nostræ conscientiæ, seu radius ab æternâ lege derivatus juxta illud Ps. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Unde

Colliges quintò. Naturam rationalem, quæ tenens antecedit legem conscientiæ, non esse formalem regulam moralitatis: neque enim per modum regulæ moralis præcipit, vetat, &c. sed tantum inclinât in bonum rationis, idque non tantum in bonum morale, sed etiam in bonum naturale. Unde non tam regula morum, quàm ratio exigitiva talis regulæ dirigentis in finem ultimum, natura quæ rationali proprium, sine regula radicalis dici debet, de quo alibi plura.

ARTICULUS II.

Unde actus humani speciem bonitatis aut malitiae desumant?

SUMMARI A.

1. Quid intelligatur nomine objecti?
2. Objectum non specificat, nisi prout subest judicio practico rationis.
3. Actus humani essentialem speciem moralitatis capiunt ab objecto.
4. Varia objectiones.
5. Actus indifferens ex objecto habet speciem essentialem indifferentia.
6. Quòdam sit objectum fortitudinis?
7. Actus externus accipit ab interno speciem bonitatis ut est in executione.
8. Quòdam sit objectum hujus actus: Volo honestè vivere.
9. Numerus circumstantiarum.
10. Circumstantia semper tribuunt aliquam bonitatem vel malitiam moralem.
11. Circumstantia afferentes novam conformitatem vel difformitatem cum objecto tribuunt novam speciem moralitatis.
12. Et tunc transiunt in conditionem objecti.

13. Finis semper tribuit aliquam speciem moralitatis.

14. Aliquando essentialem, aliquando accidentalem.

15. In eodem actu humano dantur plures species bonitatis, aut malitiae.

§. I.

Species essentialis ab objecto.

Tria sunt principia moralitatis, videlicet objectum, circumstantia, & finis. Nunc de objecto.

Notandum primò. Objecti nomine hoc loco accipi illud bonum, ad quod ex proprio modo tendendi actus humanus per se primò ordinatur, ut est v. g. in actu elemosynæ subvenire indigenti, ad hunc quippe finem elemosynæ largitio per se ordinatur, quamvis extrinsecè & ex fine operantis ad alios bonos, vel malos fines ordinari possit. Unde objectum sæpe distinguitur à fine operantis.

operantis, semper tamen coincidit cum fine operis, ut patet in allato exemplo.

Notandum secundò. Ut actus ab objecto accipiat speciem moralitatis, pro necessaria conditione connotare practicum representationem & iudicium rationis: neque enim objectum præcipue ut in se est, sed ut substat cognitioni practice, speciem tribuit; quâ de causâ ignorantia invincibilis sæpenumerò aufert malitiam, quam actus alioquin ex objecto contraxisset; e. g. in adoratione hostiæ non consecrata, quæ tamen per invincibilem ignorantiam putatur esse consecrata, à parte rei est adorabilis hostiæ non consecrata, quæ simpliciter est prohibita & objectum idolatriæ: quia tamen hoc objectum non stat sub practica representatione intellectus, sed e contrario adorabilis Christi sub hostia, quæ invincibiliter & prudenter consecrata iudicatur, excellentia est huius adorationis objectum hic & tunc representatum & practice iudicatum, idcirco actus adorationis ab hoc objecto specificatus est honestus, & procedit ex virtute religionis. His positus sit

CONCLUSIO prima. *Actus humani speciem essentialem bonitatis vel malitiae accipiunt ex objecto, S. D. q. 18. a. 2. dicens. Sicut res naturalis habet speciem ex sua forma, quæ dat speciem ei; ita & prima bonitas actus moralis attenditur ex objecto convenienti.* Colligitur Ol. 9. ubi de peccatoribus dicitur: *facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt.* Unde & D. August. tr. 2. in Jo. *Si terram diligis, terra es: si DEUM diligis, quid dicam? DEUS eris.*

Ratio est indicata à S. Doctore: Ita se habet objectum ad actum in specificando extrinsecè, sicuti forma naturalis habet se ad compositum in specificando intrinsecè: sed forma naturalis dat composito primam & essentialem speciem intrinsecè: ergo etiam objectum dat actui primam & essentialem speciem extrinsecè: naturalem quidem, si spectetur in esse naturæ; moralem, si spectetur in esse moris.

Obijcies primò. Datur actus moralis indifferens saltem secundum speciem; sed iste non habet ex objecto speciem boni, vel mali moralis. Nam objectum v. g. ambulationis ut sic est delectabile exercitium corporis à regulis rationis neque præscriptum neque prohibitum, sed pure permittitum, adeoque indifferens ad bonum & malum: ergo actus indifferens speciem boni vel mali non accipit ab objecto.

Secundò. Juxta S. D. in 2. 2. q. 124. a. 3. actus fortitudinis speciem suæ honestatis non accipit ab objecto, quod est tolerantia passionis, vel mortis, nisi accedat aliquis finis extrinsecus altioris virtutis, v. g. religionis, aut justitiæ.

Tertiò. Actus interioris objectum est actus externus, v. g. objectum huius actus, *volo furari*, est ipsum furtum externus: sed actus externus non potest interiori dare malitiam aut bonitatem; siquidem ipse suam bonitatem aut malitiam omnem accipit ab actu interno voluntatis: ergo non omnis actus humanus speciem suæ moralitatis accipit ab objecto.

Quartò. Objectum huius actus, *volo honestè vivere*, est in confuso materia omnium virtutum;

sicut & objectum istius actus, *volo peccare*, est indeterminatè materia & objectum omnium vitiorum: sed hoc non potest speciem determinatam actui tribuere: ergo.

Respond. ad 1. juxta supra dicta actum indifferenter secundum speciem, habere ex objecto essentialem speciem indifferentiæ, quæ deinde per accessum finis & circumstantiarum in individuo trahitur ad speciem boni, vel mali moralis.

Ad 2. Respond. mentem S. Doctore esse, quòd objectum fortitudinis requirit connexionem finis extrinseci alterius virtutis per modum conditionis & connotari extrinseci, non autem per modum specificativi formalis: licet enim sustentia passionis vel mortis absolute non habeat honestatem, nisi connotet alium honestum finem, ad quem ordinetur: posita tamen tali conditione etiam ex propria materia habet specialem honestatem, quæ non relucet in honestate finis adjuncti, nimirum ratione peculiaris difficultatis in cuius victoria specialis honestas reperitur.

Ad 3. neg. min. ejusque probationem dist. actus externus accipit suam bonitatem formalem ab interno & ut est in executione positus, concedo; accipit bonitatem, vel malitiam objectivam, & ut est in intentione, nego, de quo plura infra.

Ad 4. nego maj: nam objectum istius actus, *volo honestè vivere*, est finis ultimus naturæ rationalis quæ talis, nempe vel bonum honestum naturale convenientis naturæ rationali quatenus elevarè in finem supernaturalem. Similiter iste actus, *volo peccare*, habet pro objecto ultimum finem inordinatum, nempe proprium commodum inordinatum, in quod fertur depravatus appetitus naturæ sibi relictae.

§. II.

Species à circumstantiis.

Notandum primò. Circumstantias actus humani communiter illo trito versiculo enumerari. *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?*

Cujus numeri ista est ratio. Tot sunt circumstantiæ, quot sunt speciales modi extrinsecè afficiendi actum humanum: (hoc quippe significat circumstantia tanquam extra substantiam actus constituta, eumque circumstans) sed ejusmodi sunt septem: ergo. Min. probatur: Actus afficitur extrinsecè vel secundum seipsum, vel secundum suam causam, vel secundum aliquem suum effectum. Actum ipsum afficit vel modus agendi, vel mensura ipsius. Modus agendi constituit circumstantiam *quomodo?* mensura est circumstantia temporis & loci, ceu *quando & ubi.*

Ratione causæ actus afficitur, vel quia aliquid est causa finalis ipsius, & est circumstantia *cur?* vel quia est causa efficiens principalis, & est circumstantia *quis?* vel quia est causa instrumentalis, & hæc est circumstantia, *quibus auxiliis?* vel quia est causa materialis, & est circumstantia, *quid?* quæ etiam ex parte effectus considerari potest. Ex his circumstantiis potissima est finis, non *finis operis*; quia iste non distinguitur ab objecto, de quo art. præced. sed *finis operantis*, quæ est motivum voluntatis, ideoque peculiarem habet considerationem. E. g. si quis occidat Clericum

cum ex intentione prædandi pecunias, objectum actus & finis operis est injusta vitæ ablatio, tam præcepto charitatis quam justitiæ repugnans. Circumstantia *cur* & finis operantis est injusta ablatio rei alienæ contra virtutem justitiæ. Circumstantia *quid* ex parte causæ materialis est violatio personæ sacræ repugnans virtuti & præcepto religionis.

10. Notandum secundò. Extra dubium esse, quòd actus humanus accipiat moralem bonitatem aut malitiam ex circumstantiis, nam Gen. 4. reprobatur sacrificium Caini propter admixtam circumstantiam odii erga fratrem. Matth. 6. reprehenduntur dantes elemosynam ex fine vanæ gloriæ. Magnitudo personæ peccantis aggravat peccatum ut ex Isidoro habet S. D. q. 73. a. 10. Ratio est: quia bonitas & malitia humanorum actuum attenditur secundum conformitatem vel difformitatem ad regulas morum: sed circumstantiæ faciunt actum aliquando absolute conformem vel difformem, aliquando magis vel minus conformem aut difformem ad regulas morum: ergo circumstantiæ tribuunt actui humano aliquam bonitatem, vel malitiam. Superest quæstio, an & quæ circumstantiæ actui humano tribuant novam speciem bonitatis, vel malitiæ, distinctam à specie quam actus accipit ab objecto.

11. CONCLUSIO secunda, *Ille circumstantiæ tribuunt novam & distinctam speciem bonitatis aut malitiæ, quæ afferunt novam conformitatem, vel novam difformitatem & repugnantiam cum regulis morum.*

Ratio est: quia ut dictum, bonitas moralis consistit in conformitate, malitia verò in difformitate cum regulis morum & rectæ rationis: ergo illæ circumstantiæ tribuunt novam speciem bonitatis, quæ afferunt novam conformitatem; illæ verò novam speciem malitiæ, quæ afferunt novam difformitatem cum regulis morum & rectæ rationis: cæteræ verò circumstantiæ solummodo tribuunt vel augmentum, vel diminutionem bonitatis aut malitiæ. E. g. furatur aliquis calicem aureum die festivo ex fine fornicandi, in hoc actu, præter speciem furti vel injustitiæ quæ ab objecto accipitur, circumstantia finis tribuit novam speciem fornicationis, propter novam repugnantiam cum virtute & præcepto castitatis. Item circumstantia *quid*, sive materiæ sacræ tribuit novam speciem sacrilegii propter novam & specialem repugnantiam cum virtute & præcepto Religionis. Circumstantia verò pretiositatis, quòd calix sit aureus, item quòd furtum committatur die festivo, seu circumstantia temporis, quia non inducunt aliquam specialem difformitatem vel repugnantiam cum distincto præcepto & virtute, propterea sunt species tantummodo aggravantes, non autem speciem mutantem.

12. Dices: Actus humani specificantur ab objecto, sed circumstantiæ non pertinent ad objectum; siquidem per modum accidentium illi jam præsupposito superveniunt: ergo actus humani non accipiunt speciem à circumstantiis.

Respond. dist. min. Circumstantiæ non pertinent ad objectum, quatenus comparantur ad primam & essentialem speciem, quam actus recipit ab objecto, concedo; quatenus comparantur ad

actum, quem trahunt ad novam speciem moralitatis, nego min. ergo non accipiunt novam speciem à circumstantiis sub prima consideratione, concedo; sub secunda, nego consequentiam. Igitur circumstantia potest dupliciter considerari, primò, quatenus supervenit actui in sua speciei constituto, & sic habet se per modum accidentis & servat rationem circumstantiæ: secundo, prout fundat in objecto novam objectivam repugnantiam cum recta ratione, ex qua actus peccaminosus sortitur novam speciem peccati & sic non manet pura circumstantia, sed transit in conditionem objecti.

§. III. Species à fine.

CONCLUSIO tertia. *Actus humanus semper accipit aliquam speciem moralitatis à fine.* Ita constat ex præcitato c. 6. Matth. Ratio est: quia tunc actum humanorum bonitas & malitia aliquo modo pendet ex fine, quando eorum esse pendet ex fine: sed omnium actuum humanorum esse pendet ex fine: ergo etiam illorum bonitas vel malitia. Min. constat: Sicut enim motus operantis est motivum voluntarii, ita necessario semper est causa actus voluntarii, & consequenter esse actus humani & voluntarii à fine dependet.

Dixi, aliquo modo actum humanum accipere suam speciem à fine: quia pro diversitate actuum aliquando accipit speciem essentialem, aliquando accidentalem.

Nam actus internus vel est merè elicitus circum finem, estque ipsa finis intentio, vel ex præter intentione imperatus, ut electio medicorum ad consequendum finem: si est merè elicitus, tunc accipit à fine operantis speciem essentialem, cum iste actus pro immediato & specificativo suo objecto respiciat ipsum finem operantis: si verò sit imperatus, tunc est distinguendum: vel enim accipitur reduplicativè, quatenus nimirum imperatur, & tunc speciem essentialem accipit à fine operantis, quem ut sic per se primò respicit: Si autem sumatur specificativè, tunc ab objecto proximo tanquam fine operis sumit speciem essentialem, à fine verò accidentalem. Utrumque indicat S. Doctor, & primum quidem q. 1. de virtutibus a. 10. *Actum alicujus habitus, prout imperatur ab illo habitu, accipit speciem moralem, formaliter loquendo de ipso actu; unde cum quis fornicatur ut furetur, actus iste licet materialiter sit intemperantia, tamen formaliter est avaritia.* Alterum expressit hic q. 18. a. 2. dicens: *Sicut prima bonitas rei naturalis attenditur ex sua forma, quæ dat speciem ei, ita & prima bonitas actus moralis attenditur ex objecto convenienti.* Idem proportionaliter est de malitiâ. Et ratio ulterior est, quòd quæ in actu se habent variabiliter, sunt contingentiæ: sed bonitas & malitia ex fine operantis habent se variabiliter in actu; nam furtum v. g. semper habet speciem injustitiæ, quòd autem habeat malitiam fornicationis, est ipsi per accidens: ergo.

Colliges ex dictis. In eodem physice actu plurimæ res bonitates, vel malitias specie distinctas reperiri posse. Hoc ipso, quòd idem physice actus possit habere plures conformitates vel difformi-

tates ad regulas rectæ rationis. Unde etiam quadruplex bonitas naturalis seu transcendentalis, quæ sequitur actionem ut actio & ens est, eaque non minus actui malo, quam bono communitis est. Secunda est bonitas moralis essentialis,

quæ sumitur ex objecto. Tertia est bonitas moralis accidentaliter desumpta ex circumstantiis. Quarta est eadem bonitas moralis desumpta ex fine, tanquam causa & motivo ipsius actus.

ARTICULUS III.

An detur actus humanus indifferens in individuo?

SUMMARIUM.

1. Dantur actus indifferentes secundum speciem.
2. Non dantur in individuo.
3. Quomodo species salvari debeat in individuo.
4. Quæ lege homo obligetur omnia opera ordinare in finem honestum.
5. Sine homo obligatus omnem suum actum ordinare in finem supernaturalem?
6. An in casu invincibilis ignorantia, aut in sequela Scotistica sententia detur actus indifferens?

§. I.

Resolutio quæstionis.

1. Suppono ex dictis, dari aliquos actus indifferentes, qui secundum speciem & præcisè ex meritis objecti, ad quod ab intrinseco referuntur, sunt indifferentes: siquidem deambulatio v. g. habens pro objecto exercitationem corporis, delectabilitatem lege permissam, ex vi objecti nec est bona, nec mala, sed indifferens; siquidem objectum ex se est prorsus indifferens, ut voluntas illud referat in finem honestum, & naturæ quæ rationali consentaneum, cum ex se solummodò dicat proportionem & commensurationem cum bono naturæ humanæ quæ sensitivæ. Quæstio est, utrum non solum secundum metaphysicam abstractionem & in statu essentia, ut vocant, sed à parteei, in statu realis exercitii & in individuo prout actus à voluntate egreditur, detur actus aliquis humanus indifferens, qui neque sit bonus, neque malus moraliter?

2. CONCLUSIO: Non potest dari actus humanus indifferens in individuo. Ita contra Scotum S.D. hic q. 18. a. 9. Conformiter D. Augustino ep. 19. dicenti: *Cavendum esse, ne quedam facta hominum media dicamus inter rectè facta & peccatum.*

Probatum primò autoritate legis Evangelicæ damnantis malitiæ verbum otiosum: sed eadem est ratio de actu indifferente, tanquam otioso: ergo & iste est damnabilis & consequenter non manet indifferens.

Min. probatur: verbum otiosum est & dicitur tale, non quia in nullum, aut malum finem proximum ordinatur, sed quia non ordinatur in debitum finem: atqui actus indifferens etiam non ordinatur in debitum finem; adeoque æque, imò magis est vituperabilis, quam verbum otiosum. Minor probatur: finis delectationis & commoditatis sensibilis non est debitum neque commensuratum naturæ rationali quæ tali: atqui actus indifferens juxta explicationem Adversariorum ordinaretur in finem delectationis & commoditatis sensibilis: ergo.

Probatum secundò autoritate Theologorum communi consensu divinam providentiam adequatè dividendum in providentiam approbationis circa opera bona, & permissionis circa opera mala. Sed hæc divisio non esset adequata, si darentur opera indifferencia; siquidem pro istis tertius modus divinæ providentiæ deberet assignari.

Probatum tertio autoritate Philosophorum, secundum quos non dantur habitus indifferentes: nam de natura habitus est bene vel malè disponere subjectum; ideoque Philosophus 2. Eth. dicit: quod per habitus morales homo fiat melior, vel deterior. Atqui non est assignabilis disparitas, quare non deberent admitti habitus indifferentes generati ex actibus indifferenteribus si darentur, cum admittendi sint habitus virtuosos generati ex actibus studiosis, & habitus vitiosos generati ex actibus vitiosis.

Probatum quarto hæc ratione. Omnis actus humanus, quicumque nec formaliter nec virtualiter dirigitur in finem honestum, est malus: sed actus, quem vocant indifferenterem, non dirigitur in finem honestum formaliter aut virtualiter, (aliàs quippe foret honestus & bonus moraliter:) ergo est moraliter malus & inhonestus. Major, de qua est status quæstionis, probatur: Actus humanus qui deficit à fine sibi quæ tali debito est malus moraliter: sed actus humanus non ordinatus in finem honestum, deficit à fine sibi quæ tali debito: ergo actus humanus non relatus in finem honestum hoc ipso est malus. Major constat: quia actus moraliter malus nil aliud est quam actus deficiens à fine & regula sibi debita. Minor probatur: Actui creaturæ rationalis quæ talis debetur finis honestus & consonus rectæ rationi, referibilis in debitum finem ultimum: hoc solo quippe fine in suo modo agendi homo differt à brutis animantibus, quæ & ipsa feruntur in bonum delectabile sensui accommodatum: Atqui actus humanus non relatus in finem honestum, deficit ab hoc fine: ergo etiam actus humanus non relatus in finem honestum, deficit à fine actui creaturæ rationalis quæ talis debito.

Confirmatur primò. Finis non subordinatus ultimo fini naturæ rationalis est deordinatus, & consequenter etiam actio tendens in tunc finem: atqui solum bonum honestum est subordinatum ultimo fini naturæ rationalis; cum bonum delectabile ut sic præcisè respiciat ultimatò proprium commodum & bonum naturæ sensitivæ: ergo.

Confirmatur secundò. Operari modo bruti est operari difformiter regulis prudentiæ, utpote distantis, omnia esse ordinanda in finem congruum: sed qui hæret in bono delectabili, non respiciendo